

Rejse til Beuron

Det store benediktinerabbedi Beuron i Sydtykland fik en voksende betydning for den unge Johannes Jørgensen efter hans første mislykkede besøg i sommeren 1894, hvor han besøgte sin ven Jan Verkade. Siden besøgte han klostret adskillige gang, og stedets betydning for ham fæstnede han i sin bog "Beuron" fra 1896.

I erkendelse af disse forhold kan bestyrelsen for selskabet tilbyde interesserede at deltage i en fællesrejse til Beuron. Rejsen vil omfatte tre overnatninger i hotel tæt ved klostret til nedenstående vilkår og priser.

Afrejse den 19. september kl. 20.25 med SAS til Stuttgart ankomst kl. 22.00, herefter med bus til Beuron. Indlogering på Hotel Pelikan, der ligger ca. 100 m fra klostret.

Hjemrejse den 22. september med fly fra Stuttgart kl. 17.45, ankomst Kastrup kl. 19.20

Pris pr. person i dobbeltværelse med morgenmad og frokost eller aftensmad: ca. 4.500 kr. Mindre merpris på enkeltværelse, som der kun er ganske få af.

På grund af tidspres fra rejseselskabets side, bedes man hurtigst muligt give tilsagn om interesse i at deltage. Derefter vil meddelelse om depositum blive tilsendt de interesserede.

PS. Rejsen kan dog kun gennemføres med minimum 20 deltagere.

I anledning af 100-året for Mogens Ballins død viser Johannes Jørgensens Hus i Svendborg en særudstilling, der belyser venskabet mellem de to kunstnere og den betydning, de havde for hinanden åndeligt og eksistentielt.

NYHEDSBREV

Medlemsblad for
Johannes Jørgensen Selskabet

Ansvh. red. Stig Holsting
Lykkesholms Allé 9 A, 1.tv
1902 Frederiksberg C
Tlf. 8758 0303
Mob. 2129 0408
e-mail: stig.holsting@gmail.com
Kassererens e-mail:
johs.jorgensenselskabet@gmail.com
www.johannesjorgensenselskabet.dk
Bankkonto nr.: 1551 0010132908

Johannes Jørgensen Selskabet er et litterært forum til studium af digterens liv og forfatterskab. Selskabet arbejder nært sammen med Johannes Jørgensens Hus i Svendborg og andre litterære selskaber. Medlemskab koster 160 kr. om året. Hjemmeside: www.svendborg-bib.dk

Selskabets bestyrelse:
Stig Holsting, formand
Oluf Schönbeck, næstformand
Fælledvej 14 E, 5.tv.
2200 København N.
E-mail: oluf@hum.ku.dk
Tlf. 60863727.
Ove Klausen, sekretær. Ottosminde 2, 8960 Randers. Tlf. 86404032.
E-mail: oklausen@fiberflex.dk
Henning Fink-Jensen, kasserer.
Krogmosevej 28, 2880 Bagsværd.
Tlf. 4444 8703
Andreas Holsting. Ved Klosteret 6, 2100 København Ø. Tlf. 31219609.
E-mail: andreas.holsting@gmail.com
Grafisk tilrettelæggelse: Kira Bierlich

Den lille umbriske by Rocca Sant' Angelo 10 km. fra Assisi, hvor den unge Johannes Jørgensen og hans ven Mogens Ballin tilbragte et par måneder i efteråret 1894, er i virkeligheden en gammel borgruin, som den lokale befolkning har installeret sig i. De to unge danske kunstnere, som tog bolig i det forladte kloster ovenfor byen, fik et fortroligt forhold til stedets befolkning. Den egentlige grund til, at de af stedets præst, franciskaneren pater Felice fra Santo Convento i Assisi, fik lov til at bo i klosteret var, at Mogens skulle udføre nogle freskoarbejder i klosterkirken. Meget af dette arbejde er nu forsvundet, men endnu kan man se Mogens' udsmykning af forsiden på kirkens højalter. På ovenstående billede kan dette ses under alterdugens kniplingsbord. Det viser bl.a. det franciskanske kendetegn med Kristi og Frans korslagte arme.

(Foto sh)

I signori FRANCESCO e GIOVANNI

Venskabet mellem Johannes Jørgensen og Mogens Ballin

af STIG HOLSTING

"Mogens starb rolig heute morgen" lød en kortfattet meddelelse i et telegram, Johannes Jørgensen modtog den 27. januar 1914 under sit ophold i Siena (J.J. dagbog 261). Telegrammet var afsendt fra København af Mogens Ballins mor, Ida Ballin. Dødsbudskabet kom som et slag, skønt Ballin havde været meget syg i kort tid. Jørgensen havde løbende været underrettet om sygdomsforløbet, som havde talt sit tydelige sprog om en stedvis forværring af vennens tilstand. Så sent som 21. januar modtog han den sidste hilsen fra vennen i Danmark.

Alligevel kom meddelelsen som en lamme, og typisk for Johannes Jørgensen

blev han hjemsøgt af selvbebrejdelser. Han havde naturligvis intet at bebrejde sig selv for, for hvad kunne han have gjort? Han skriver i sin dagbog samme dag følgende: "Altsaa var han i live endnu i gaar, da jeg sad paa Højen i Solskinnet med Mis K. – Endnu da levede han! Og var ikke hendes Ord i Aftes til mig nedskrevne under Inspiration – kom de ikke fra ham?" De ord, Johannes Jørgensen hentyder til fortjener at blive citeret i deres helhed, fordi de rummer et vidnesbyrd om hans egen situation på denne tid i forholdet til en kvinde, og om det perspektiv han nu ser disse ord i, og som samtidig er symptomatisk for hans måde at anskue tilværelsens såkaldte

tilfældigheder på. I det perspektiv bliver ordene efter hans mening en advarsel fra Mogens "Enhver kærlighed har sin egen vej at tilbagelægge, men hvis vejen er ensom og drøj, kommer fristelsen til at forlade den for selskab og magelighed. Så hellere snuble for hvert skridt paa den sande vej,

Mogens Ballin på dødslejet.
Januar 1914.

hellere segne igen og igen af udmattelse" (J.J. dagbog 261, 27. jan. 1914).

Hans egen stilling som nærmest forvist fra hjemlandet havde gjort det umuligt for ham at være ved vennens sygeleje, men hans liv, som det havde formet sig i Siena med sværmerier og ind imellem ret så ukatolske teologiske overvejelser, var langt fra det liv, Mogens og han sammen havde forestillet sig efter deres fælles ophold i Assisi og La Rocca i 1894 og efter hans egen efterfølgende konversion i 1896 – og i øvrigt også efter deres sidste møde knap et år før. Det var i hvert fald Johannes Jørgensens egen opfattelse. Mogens fik nemlig en sidste afgørende indflydelse på hans liv, da han opfordrede vennen til at bryde forbindelsen til sin kone, hvis stadig mere påtrængende økonomiske krav til ham og hendes bevidste forsøg på at isolere ham fra deres børn var ved at ødelægge ham. I 7. bog af sine erindringer skriver Jørgensen bl.a.: "Vort sidste Samvær – og et Samvær ligesaa afgørende som det i Assisi tyve Aar tidligere .... I Klosterhaven i Maria-Larch" (J.J.1928, s. 98 f.). I dagbogen fra 10. august 1914 noterer han: "Finder, at i morgen for et Aar siden sagde jeg det sidste Farvel til Mogens i Bingen. Hvilke Forandringer siden da!" (J.J. Dagbog 268). Mødet mellem dem i juli-august 1913 i Maria Larch må derfor betragtes som virkelig at have fundet sted, selvom Mogens' tale til ham i klosterhaven ikke nævnes med et ord i dagbogen. At dette pointeres skyldes en myte, som omgærder netop dette møde, som skulle være frit opfundet af Jørgensen (se nedenfor). Denne myte grunder sandsynligvis i en misforståelse, idet Johannes Jørgensens lange og ret grundige gengivelse af Ballins "tale" i sine erindringer ligner et referat, hvilket dog må anses som usandsynligt, da han næppe har siddet og

noteret, medens Mogens talte.

Mogens var kommet sin ven til undsætning i en meget svær stund. Allerede i juli året før havde de skrevet sammen derom, og i et brev fra 27. Juli 1912 skriver Mogens til ham, at en sådan rådgivning, som vennen angler efter, ikke kan ske pr. brev men nødvendigvis må ske ansigt til ansigt. Dette brev var en lang venskabsforsikring – Johannes måtte ikke tvivle på hans vilje til at hjælpe. Men først i august 1913 følte Mogens sig i stand til at foretage den lange rejse.

Johannes Jørgensen, som havde måttet erkende sit ægteskabs endelige forlis, havde, efter en mislykket ansættelse ved Louvain i Belgien, strejft rundt i Belgien og Tyskland og var endt i Koblenz, hvor sygdom tvang ham til et kort hospitalsophold. Her fandt Mogens Ballin ham i slutningen af juli. Snart efter fulgtes de to venner til benediktinerklostret Maria Larch, i hvis klosterhave det ovennævnte møde ifølge Livslegenden fandt sted. Lad være, at ordene her ikke er faldet som refereret, og i virkeligheden er det nok snarere essensen af den intensive korrespondance mellem dem de forløbne knap to år, og som fortsatte også efter deres afsked i Bingen frem til Ballins død, som ligger til grund for "talen". Korrespondancen mellem vennerne afliver i hvert fald den omtalte myte, som bl.a. Mogens Ballins ældste søn, Jan omtaler i en kortfattet kommentar lagt i en ufuldstændig brevsamling, nemlig et brev fra Ballin til Johannes Jørgensen fra nov. 1913 [modtaget i Siena 13. Nov.], hvor han omtaler dette brev som "Opdigtningen af Talen i Maria-Larch". (Brevsaml. I præmonstratensernes arkiv i Vejle). I sin dagbog noterer Johannes Jørgensen modtagelsen af et brev, som imidlertid mangler i de foreliggende brevsamlinger.

Johannes Jørgensen har naturligvis ikke kunnet huske Mogens' lange formaningstale til ham i klosterhaven, men han har i nævnte brev sandsynligvis modtaget essensen deraf og benyttet den i sine erindringer. Der er også træk heri fra andre breve i korrespondancen både før og efter deres møde.

Det forekommer imidlertid sært, at netop den dagbog, som dækker tiden umiddelbart efter vennernes afsked med hinanden i Bingen mangler i samlingen. Måske har denne dagbog også rummet optegnelser om mødet. Johannes Jørgensen beretter i sine erindringer om, hvordan han lagde den største betydning i de råd, som Ballin havde givet ham – at lade de økonomiske forpligtelser til familien administreres af en advokat i København – i realiteten det første skridt til en separation fra Amalie, som da også realiseredes i januar året efter.

Fra Maria Larch fulgtes de ad til Bingen, hvor de opholdt sig i 6 dage, indtil de skiltes. Mogens skulle hjem til Danmark, "Og", som Johannes noterer i dagbogen "nu kører jeg atter ud i Verden". Og den verden, han søgte var Goethes, og resulterede i *Goethebogen*, som udkom i december samme år.

Da de skiltes i Bingen, var det sidste gang, de så hinanden. I et brev, som Mogens sendte ham på hjemvejen fra deres møde, skriver han i en tone, som vidner om den jagon, som rådede mellem vennerne: "Jeg var ikke kommen om du ikke havde hylet, men jeg trængte selv gevaldigt til 'Smørelse'. Hjulene var løbet tørre og jeg har som Du vèd faaet meget over Forventning. Bon courage!" (Brev fra Ballin 12. Aug. 1913) I Berlin så han – man fristes til at sige 'symbolsk' – El Grecos store billede af den hellige Frans og noterer sig i et brev til Johannes: "... saa straalende, saa vidunder-

lig, saa gammeldags, saa moderne – min sidste store Oplevelse fra denne mærkelige Rejse!" (Brev fra Ballin 12. Aug. 1913).

At den sygdomsmærkede Ballin opsøger sin gamle ven i Koblenz for at råde ham i det alvorlige ægteskabsspørgsmål, aftvinger respekt og vidner om et solidt venskab trods tidligere vanskeligheder ind imellem. Men det lå også Ballin stærkt på sinde at foreholde Johannes, at han mishandlede sit talent på journalistik – "Bladfylt, der er bleven Bogfyld", som han udtrykte det med et citat af Valdemar Rørdam (J.J. 1928, s.102). Han anså digterens talent for en så vigtig gudgiven nåde, at det nødvendigvis skulle bringes tilbage på rette vej, om det så skulle koste ofre.

Da meddelelsen om Mogens' død kom, blev Johannes derfor grebet af den mest håbløse følelse af forladthed. Mogens var den sidste han havde haft den fulde fortrolighed til, og som kendte hans svagheder og vankelmodighed. I et brev til Jan Verkade havde han givet udtryk for, at hvor Verkade havde haft indflydelse på hans filosofiske og religiøse spekulationer, havde Mogens' hjælp i højere grad været eksistentiel. De to år, Johannes Jørgensen tilbragte i Siena, var nogle af hans sværeste præget af ensomhed, trosmæssige skrupler og moralske dilemmaer, naturligvis forstærket af eftervirkningen af det familiære sammenbrud og savnet af børnene. Den hollandske franciskaner i Siena, pater Felice, var vel en trøst for ham med sine sakramentale kompetencer, men en egentlig ven var han ikke for ham. Den unge Peter Schindler, som tilbragte nogle måneder i Siena samtidig med Jørgensen, fik nok den dobbelt så gamle digters fortrolighed, men alderen og Schindlers mere teoretiske tilgang til Jørgensens spørgsmål forhindrede en egentlig afledende effekt på digterens

Villaen "Saraly", hvor Johannes Jørgensen med familie boede i 1893, og hvor Mogens Ballin første gang opsøgte ham. Fotoet skyldes sandsynligvis Johannes Jørgensen selv, men huset fremstår på billedet ikke, som da han boede her.

problemer. Den kun 22-årige Schindlers manglende teologiske og moralske modenhed skabte en naturlig afstand mellem dem.

Mogens Ballin kom lidt hovedkulds ind i Johannes Jørgensens liv. Jørgensen skildrer deres første møde i sine erindringer, hvordan Ballin opsøger ham i hans hjem bag Søndermarken efter at have læst hans nylig udkomne bog *Livets Træ*. I dagbogen står der kort under 28. december (2. juledag): "Ballin herud". Han havde tidligere mødt Ballin men ikke brudt sig synderligt om ham. Måske derfor den lakoniske bemærkning i dagbogen. At netop *Livets Træ* havde påkaldt sig Ballins interesse er forståelig; dels var han selv lige hjemkommet fra Firenze som nydøbt katolik og opfyldt af hellig iver, og dels var netop denne bog nærmest et råb om hjælp fra forfatterens side. Den viser en ung mands dilemma i kampen mellem ånd og drifter – "Zwei Seelen", som han ofte udtrykte det med et Goethecitater. Mogens Ballin har kunnet genkende sin egen tidligere situation og erkendt midlet til at afhjælpe det.

Det er velkendt, hvordan venskabet voksede mellem de to, selvom Johannes fra begyndelsen ikke følte sig tiltrukket af den andens katolicisme, der forekom ret bastant. Samtidig var Jørgensen under pres fra en helt anden side i sin tætte omgang med Carl Ewald, der frem for nogen hyldede humanismens gudløse ideer: "Der er ingen Gud, og Mennesket er hans Profet" sagt med I. P. Jacobsens velkendte proklamation. Sidste afsnit i erindringsværkets anden bog, *Taarnet* bærer overskriften "Mellem to Magneter" og er netop et udtryk for hans vankelmøghed. Men Ballin anede den andens trang til et åndeligt fundament og allierede sig med den hollandske maler, Jan Verkade, der selv nyslået katolik havde været med Ballin til Firenze og nu var i København for at vise sine billeder frem for den københavnske offentlighed (se NYHEDSBREV nr. 3, 2013).

Resten af den historie er velkendt og beskrevet af Johannes Jørgensen selv. Især hans digtning fra denne tid – årene 1893-94 – viser klart, hvad han søgte. Det bekendte afslutningsdigt i bogen *Bekendelse*

fra 1894 med titlen "Confiteor" slutter med linjen: "Jeg bekender, jeg bekender ..." (J.J., 1894, s.112)

Disse ord har naturligvis gjort indtryk på Jørgensens katolske venner; de var klar over, at han måtte væk fra den giftige luft i de ewaldske cirkler og ud at mærke og ånde en anden luft.

Resultatet blev Johannes Jørgensens første udenlandsrejse ned gennem Europa økonomisk understøttet af vennerne. I Perugia ved Assisi mødte han efter aftale Ballin, der opholdt sig i Assisi, medens han overvejede et klosterkald. Fire Måneder sammen med Ballin i Assisi og især i det forladte kloster ved Rocca Sant' Angelo udenfor Assisi gjorde sin virkning. Livet i nær forbindelse med den jævne umbriske befolknings religiøsitet og franciskanernes fattigdomsidealer talte til hans åndelige habitus og sociale indstilling – så helt anderledes end de nietzscheanske/brandisianske overmennesketeorier.

Opholdet i La Rocca sammen med Mogens og i øvrigt også sammen med franciskaneren pater Felice, som på dette tidspunkt opholdt sig i Assisi, blev en modningens tid for den 28-årige Johannes. De samtaler og diskussioner, som førtes mellem dem, skildrer Johannes Jørgensen nænsomt i sine erindringer og i *Rejsebogen*, som blev det umiddelbare synlige resultat af rejsen, og som han dedikerede "Til min Ven Mogens Ballin" (J.J., 1895). Når ordet "nænsomt" er et dækkende udtryk, skyldes det, at

dagbøgerne fra de tre måneders ophold sammen med Ballin viser, at venskabet her kom til at stå sin første alvorlige prøve. De var begge iltre i deres retorik, og Jørgensen lod sig nemt provokere at Ballins ofte ret bastante katolske argumentation, som ikke overlod en tomme retfærdighed til protestantismen. Johannes Jørgensens barndom i et hjem delt mellem almindelig folkekirkelighed og moderens og søstrenes metodisme lå langt fra den form for kirkelighed, han så i de fremmede omgivelser, og måske endnu længere fra det, som især Mogens advokerede for. I et brev dateret 18. oktober

Mogens Ballin.
Tegning af Jan Verkade.

til moderen i Svendborg skriver Johannes bl.a.: "Meget katolsk Brev til Moder. Og bagefter, under en Samtale med Ballin, er jeg nu lidet Katolsk. Jeg haaber paa Carlyle, Tolstoy, Søren Kirkegaard". Dette citat kan stå som fællesnævner for hans måde at reagere på i de bevægede måneder i Italien, hvor han let lod sig provokere af folkets fremmedartede fromhedsliv og Ballins

håndfaste katolicisme, og dertil påkalder han så nogle navne, som han kan bruge i sin modargumentation. Deres diskussionsform kunne også forme sig som følgende citat fra dagbogen d. 14. oktober, der viser, at følelserne ofte spillede med: "Ballin trak sig ind i sig selv, og jeg havde følgende lidet venlige Tanker: 'Han er uvillig stemt mod Metafores mod Poesi. Han er uvillig stemt mod trangen til at forstaa, til at erkende (som dog er af Gud). – Hans Naturfølelse

er ringe, og prætentios. – Er det ikke mere religiøst at sige et venligt Ord til et Menneske end at tie mut og afvisende 'til Guds Ære' (men, kære J.J.: 'du har selv ofte været mut og afvisende' til din egen Ære eller for din Digtning's Skyld!)" (J.J. dagbog 118). Det faldt ofte Johannes for brystet, at vennen kun havde foragt til overs for hans stjernepoesi og fuldmånesværmeri og poetiske måde at anskue universet på. Det var i Mogens opfattelse hedensk snak.

Da Johannes Jørgensen i slutningen af oktober forlod Assisi for over Firenze at rejse hjem til Danmark, var han alligevel mærket for livet,

om dette så skyldtes Mogens' påvirkning eller i lige så høj grad den påvirkning, han havde fået blandt "Bønder og Franciskane", som han siden udtrykte sig. Han noterer i sin dagbog d. 16. oktober: "Og jeg maa med Ydmyghed indrømme,

at dette er dybere end min stakkels Fornuft kunde udtænke. Jeg maa, med andre Ord, bøje mig for hans [Mogens'] (af Kirken): af Gud inspirerede Visdom og anerkende dens Fortrin frem for mig." (J.J. dagbog 118). Mange år efter bemærker han overfor Mogens' søn, Jan følgende: "...vi taler om det Providentielle i, at Mogens den Gang indbød mig til Assisi. Uden hint Brev fra Mogens – ingen "Rejsebog", ingen "Pilgrimsbog", ingen "Frans af Assisi" – intet af det alt sammen!" (Brev til Jan Ballin 9. august 1912). Men om dette udsagn så siger mere om Mogens'

påvirkning end om påvirkningen fra andre faktorer i Assisi og La Rocca kan måske diskuteres. Mogens' fortjeneste lå måske snarere deri, at han var katalysatoren for de kræfter, som spiredede frem af den unge Johannes' skruler og søgen.

Dagbøgenes mange svingende udsagn om samværet med Mogens i Assisi og La Rocca understreger alligevel den store betydning, som Johannes siden tillagde samværet med Mogens.

Efter hjemkomsten fra Italien skrev Johannes Jørgensen så *Rejsebogen* og fortsatte sit arbejde som redaktør af *Taarnet*, der i

Tegning af Johannes Jørgensen i et brev til Ballin.
Motivet er klostret ved La Rocca.

hans fravær havde været redigeret af Simon Koch. Bladets oprindelige mål havde været at introducere symbolismen efter fransk forbillede, men efterhånden, som Jørgensen nærmede sig katolicismen, blev bladet i stigende grad præget af "klerikalismen", som han selv udtrykte det: "Ved Siden af de 'klerikale' Digttere Ingemann, Hauch og Paludan-Müller" (J.J. *Taarnet*, 1916, s.68). Så havde han ikke sagt for meget. Især da Jan Verkade og ikke mindst Mogens Ballin havde fået en tættere tilknytning til bladet, blev denne tendens mere mærkbar, hvilket

naturligvis ikke bekom bladets øvrige medarbejdere godt. Ballins første forside-tegning til bladet, som prydede de første 6 hefter, blev erstattet af Verkades mere monumentale tegning. Til gengæld afløste Ballin maleren Ludvig Find som illustratør, hvilket kom til at tydeliggøre det "klerikale" image. En af disse tegninger benyttede Johannes Jørgensen siden som titelbillede i sjette bind af sine erindringer, *Guds Kværn*. Det forestiller en Skt. Josefssøster på Nonnestien nedenfor den katolske Skt. Andreas' kirke i Ordrup. Ifølge Emil Frederiksen var det i praksis, som om Ballin havde overtaget redaktionen af bladet – Frederiksen betegner det som et "formeligt Erobringstogt" (Frederiksen 1937, s. 133). Om Mogens Ballins håndfaste initiativ skyldtes, at han fornemmede Johannes Jørgensens religiøse ubeslutsomhed, er endnu uvist, det vil et nærmere studium af dagbøgerne måske kaste lys over, men Mogens har utvivlsomt dyrket sin missionsiver med bladet som talerør.

Johannes Jørgensens ofte problematiske forhold til kvinder kunne ikke undgå også at blive et emne mellem de to venner. I en samtale åbenbarer Ballin en dag følgende betragtning, som vennen kunne trøste sig med: "At elske mange Kvinder er bedre end slet ikke at elske. Men det højeste er at elske Gud og alle Ting i Gud". I et øjebliks fortrolighed havde Ballin løftet lidt på fortidens slør og fortalt ham, hvordan han efter sin konversion havde kysset en bretonisk pige. Siden må han have angret denne letsindighed, for

Johannes Jørgensen sammen med
brødrene Bengt og Jan Ballin
i Assisi i 1936.

overfor Johannes citerer han med begejstring kirkefaderen Tertullians ord om kvinden "som et Urenhedens Kar og en Slangens Forbundsfælle" (J.J. 1916, s. 98). På dette tidspunkt tumlede Ballin med kloster tanker, og siden fik han et andet syn på kvinden, da han i 1899 giftede sig og stiftede familie. "Hvis jeg ikke havde været Katholik" havde Mogens Francesco sagt til Giovanni i Assisi "vilde jeg nu have drevet om med en Cigaret i Munden, set paa Folkeliv, funden det interessant og *curieux!*" (J.J. 1917. s. 97). Og Johannes havde beskæmmet følt sig som en fremmed i de katolske omgivelser. Efter Johannes Jørgensens hjemkomst fra Italien fortsatte hans spekulationer, og både erindringsbøgerne og ikke mindst dagbøgerne fra denne tid åbenbarer hans sinds uligevægt og voldsomme svingninger mellem protestantisme, panteisme og katolicisme for snart efter at lade sig påvirke af bl.a. Carlyles moral, Tolstoy, Spinoza – og Mester Eckhart og igen Goethe og Shelley.

I sine erindringer beretter han om, hvordan jesuiterpater Augustin Brinkmann ikke lader sig dupere af hans belæsthed, da han endelig tager sig sammen til at lade sig undervise i katolsk tros lære. I al denne forvirring er Mogens en stor inspirator og

støtte for ham, når han ellers er i Danmark, for vennens klosterdrømme førte ham til tider bort fra landet. Da Johannes Jørgensen den 16. februar 1896 så endelig blev optaget i den katolske kirke, var Mogens ikke med, men befandt sig i et kloster i Prag. Tilsyneladende var Ballins indflydelse på Johannes på dette tidspunkt, hvor han, trods konversionen, stadig plagedes af svære tvivl, blegnet noget. I et brev til Verkade, der var indtrådt i benediktinerklostret i Beuron i begyndelsen af maj 1894, skrev Jørgensen den 14. april 1896 – to måneder efter sin konversion – følgende: "Min Gud, sikken en forskel på dengang og nu. Og da har jeg tænkt: Hvem ved, hvad jeg ville være blevet til, hvis ikke Verkade var kommet på min vej! Ja, min kære broder, De er kommet som noget utroligt og foruroligende, og jeg er begyndt at spekulere en smule. Ballin har gjort meget, uden tvivl – men De er kommet med den ukendtes hele myndighed. Ved Deres eksempel (og især ved det) har De ført mig bort fra verdens nydelser til forgårdene i Guds hus – til forgårdene i vor Guds hus. ad atria domus Dei nostri!" Disse ord tyder på, at Verkade har indtaget en del af den psykologiske rolle, som Ballin tidligere havde haft i forholdet til Johannes Jørgensen. Siden, da Jørgensen i 1898 begyndte sin voldsomme polemik i bladet *Katholiken*, opstod der et mere køligt forhold mellem dem, hvor de førte en fejde mod hinanden omkring spørgsmålet "Amerikanismen". Tonen heri var vel ikke hård, men synspunkterne stod skarpt mod hinanden (*Katholiken* Nr. 5, 1899).

Nu var rollerne byttet om; hvor det fire år tidligere var Mogens, der optrådte som den uforsonlige nyomvendte, stod Jørgensen nu som eksponent for en ret uforsonlig katolicisme og skød nærmest med spredte hagl mod enhver, som kom på tværs af hans

tro. Tilmed synes der også at være tegn på et misforhold mellem Ballins hustru, Marguerite kaldet Grit, og fru Amalie Jørgensen, som nok har bidraget yderligere til at bringe de to venner på afstand af hinanden. Siden, da Ballin i 1907 var blevet enkemand, og det i 1912 trak op til skilsmisse mellem ægtefællerne Jørgensen, skulle det varme forhold mellem dem få fornyet næring. I årene fra april 1912 til Ballins død i januar 1914 foreligger der ca. 70 breve fra hver af dem. Og her var det så, at Mogens' intervention – skildret ovenfor – førte til det endelige opgør i Johannes Jørgensens kaotiske familieforhold.

Johannes Jørgensens situation i København efter hans konversion er velbeskrevet af ham selv. Den bød på store vanskeligheder, dels på grund af hans egen trang til at retfærdiggøre sit valg dels – og ikke mindst – på grund af manglende accept og forståelse fra gamle venner og kampfæller. Ballin svigtede ham naturligvis ikke, men skønt de kun boede 3 min. fra hinanden i Charlottenlund, bragte Johannes Jørgensens ofte lange fravær på rejser rundt i Europa vennerne noget på afstand af hinanden. Mogens fik familie og var dybt optaget af at opbygge sin kunsthåndværkervirksomhed. Da Johannes' familiære situation i 1913 til sidst tvang ham til at bosætte sig i udlandet, blev det naturligvis yderligere vanskeligt at opretholde den fysiske kontakt. Her sad Johannes så på pensionen Chiusarelli i Siena i januar og modtog budskabet om vennens død efter et kortvarigt sygeleje, som han kun på afstand havde kunnet følge.

Tiden derefter var vanskelig for ham, melankoli og triste minder plagede ham. Vennens død – om end så langt borte – forøgede kun hans i forvejen nagende ensomhedsfølelse. Allerede dagen efter telegrammet fra København skrev han i

dagbogen: "Beslutning at skrive en Bog om Mogens". Men først den 6. november 1916 (på hans 50 års fødselsdag) men altså næsten tre år efter Mogens' død begyndte han arbejdet og noterer dette i dagbogen: "Inden jeg faldt i Søvn, den idè at skrive Bogen om Mogens. Titel Francesco". Han begyndte da også at skrive, benyttede sin nekrolog over venen fra *Nationaltidende* som indledning men gik så i stå efter blot 11 manuskriptsider. Dagbogen nævner ikke grunden, men hans færden rundt i Assisi og La Rocca dels sammen med den

unge Schindler og dels siden sammen med Andrée Carof vakte ustandselig vemodige minder i ham og lammede hans virkestrang. Hos Filomena, kvinden, hos hvem Mogens logerede under deres samvær i Assisi i 1894, så han et billede af Mogens og hans familie – i franciskanerkirken på Fiesole ved Firenze så han søvlampen, som Mogens havde skænket kirken – overalt fandt

Johannes Jørgensen: "Vælskland", 1917.

Johannes Jørgensen: "Over de valske Mile", 1928.

Emil Frederiksen i "Nordisk Ugeblad for kath. Kristne" 1937.

Utrykt korrespondance mellem Johannes Jørgensen og Jan Verkade i Det Kgl. Bibl. i København.

Johannes Jørgensen fotograferet sammen med Mogens Ballins yngste datter, Gertrud Ballin, ved hendes indtrædelse i Skt. Lioba Kloster.

han minder, som slog ham med tristhed. Savnet af venen var mærkbart. Det blev så i stedet Peter Schindler, som i 1936 kom til at skrive bogen om Mogens Francesco Ballin.

Forbindelsen til vennens familie slap han imidlertid ikke. Mogens' børn besøgte ham i Assisi, og han besøgte dem i Danmark, og de førte en livlig korrespondance med hinanden. Den ene af sønnerne, Bengt, havde Mogens og Grit Ballin ladet opkalde efter den søn, som Johannes Jørgensen og Amalie mistede

i 1898. Deres venskab var og havde været flettet sammen, og Mogens' betydning for Johannes holdt i lang tid efter hans tidlige død kun 42 år gammel. Men for Johannes havde venen nærmest fået helgenstatus – uden hans indgriben følte han ikke at kunne være nået dertil, hvor han var – selv efter Mogens' død kunne han ofte mærke hans nærvær.

Johannes Jørgensens utrykte dagbøger nr. 80 – 141, kap. 99-104. Det Kgl. Bibl. i København. Korrespondance mellem Mogens Ballin og Johannes Jørgensen tilh. præmonstratenserordenen i Vejle.

Peter Schindler, "Mogens Francesco Ballin", 1936.

"Katholiken" 1899.